

Anmeldelser

M. J. Selby: *The Surface of the Earth*. Vol. 1 og 2.

Cassell and Company Ltd., London 1971.
Vol. 1: 278 s., 200 diagrammer, 93 fotos og 6 farvetrykte kortbilag, 2,25 £.
Vol. 2: 448 s., 264 diagrammer, 117 fotos og 4 farvetavler, 3,50 £ 18×25 cm.

Vol. 1 er en moderne lærebog i geomorfologi beregnet for universitetsundervisningens første del. De sidste årtiers forskning baseret på flyvekartografisk kortlægning af tidligere delvis ukendte områder har bragt helt ny viden frem om fx ørkenernes landskabsmønstre. Avancerede kvantitative målemetoder inden for skræntforskningen har omkalfatret vor opfattelse af fx savannelandskabernes overfladerelief og dets formudvikling, der principielt afviger fra de humide tempererede zoners normalerosion, som af den klassiske geomorfologi ved uberettiget generalisering blev opfattet som et fænomen med global udbredelse. De nye synspunkter, som er resultatet af denne væsentlige udvidelse af vor erkendelse, som fx det klimatisk-geomorfologiske, præger på bedste måde denne lærebogs disposition.

Fremstillingen illustreres af forfatterens frue med et stort antal profiler og blokdiagrammer, af hvilke mange tager helt nye temaer op i en vellykket pædagogisk forenklet form.

Det virker også særdeles forfriskende at se landskabsformer af mange arter demonstreret ved eksempler fra New Zealand. Forfatteren er tilknyttet University of Waikato. Kortbilagene er udsnit af officielle kortblade med tilhørende spørgeskemaer til øvelsesbrug.

Vol. 2 omfatter 3 af den fysiske geografis hovedafdelinger: Klimatologien, jordbundsgeografien og biogeografien. Også dette binds fremstilling er ajourført såvel med hensyn til nyeste forskningsresultater som med henblik på generelle synspunkter. Jordbundstyperne behandles således

på udpræget geografisk måde ved indkalkulering af klima-relief- og bjergartsfaktorens influens i selve fremstillingen. Den samme metodik er benyttet ved den både righoldige og samtidig overskuelige behandling af plantebælternes karakteristika og de mange vegetationstypers afhængighed af environ-faktorerne. Der redegøres fx for 6 forskellige savannetyper i Afrika – og forfatteren støtter i øvrigt teorien om disse typer som udviklingsformer af skovsavannen under human influens (afbrænding).

Den geografiske tankeforms dominans giver dette lærebogssystem en særlig værdi i en tid, hvor desintegrerende tendenser også gør sig gældende inden for naturgeografien. De yderst forskellige sektorer er her naturligt føjet sammen som elementer i en helhedsopfattelse.

Axel Schou

Peter Haggett: *Geography: A Modern Synthesis*.

Harper & Row, Publishers, New York m.m. 1972. 483 s., ill. 20×23 cm. 2,35 £.

Efter i sin tidligere bog »Locational Analysis in Human Geography« at have stræbt efter at finde og afgrænse geografis plads og arbejdsområde i forhold til andre fag viser Haggett i denne nye bog geografis bredde og understreger dens rolle som syntesefag. Syntesen sker på 2 planer, dels bringes de mange geografiske temaer ind i en moderne sammenhæng, dels tillægges geografi en syntetiserende rolle i relation til nabofag.

Bogens faglige princip er at anskue geografi som bestående af 2 store systemer: det økologiske, der kæder mennesket sammen med dets omgivelser, og det spatiale, dvs. den regionale mosaik og de komplekse strømme, der forbinder regionerne med hinanden. Dette princip bryder med tidligere klassifikationer i hhv. natur- og kulturgeografi og regional og systematisk geografi. »Geografi er både environment, økologi, regionale kontraster og uligevægt i velfærd.«

Det pædagogiske princip er den integrerede form, der bryder med den praksis, at det geografiske studium skal indledes med en række kurser i de enkelte veldefinerede komponenter, hvorefter man håber, at der (af sig selv?) vil komme et helhedsbillede ud af det. Bogens disposition er logisk, hvert kapitel udspringer af det foregående, den sproglige fremstilling

er fremragende. Nødvendig baggrundsviden, oftest fra andre fag fx. biologi, fysik, statistik, bringes, hvor den hører hjemme i sammenhængen, men trukket ud i særlige spalter med anden typografi.

Udstyret er meget beskedent, prisen rimelig og opstillingen overskuelig. Det er en fortrinlig, moderne lærebog.

Ruth Heikiær Jensen

Oxford World Atlas.

Geographic Editor Saul B. Cohen. Prepared by the Cartographic Department of the Clarendon Press. Oxford University Press, London 1973. 190 s. 27×38 cm. 5,75 £ (Paper Covers 3,25 £).

Man tror gerne, at der ligger 7 år med forskning og tilrettelæggelse bag dette helt nye Oxford World Atlas. Formatet er det samme som i Oxford Economic Atlas of the World, 4. udg. 1972 (se Geografisk Tidsskrift, Bd. 71). De to atlasværker supplerer på en udmærket måde hinanden, idet de fra det økonomiske atlas i sidste udgave forsvundne topografiske kort nu er dukket op i det nye verdensatlas og i en tilfredsstillende målestok. Trods 45 sider med tematiske kort er der kun få gentagelser fra det økonomiske atlas, og det er glædeligt at se den store omhu, der er lagt i udarbejdelsen og det kartografiske udstyr, ligesom det er en gevinst, at de to store økonomiske koncentrationer, Anglo-Amerika og Vesteuropa, har fået en udvidet behandling, der gør læsningen af kortene nemmere. Noget helt nyt er 2 globale kortserier, der skal illustrere det fysiske henh. det humane miljø. I den førstnævnte serie er relieffet gengivet ved en nuanceret bundfarve, oven i hvilken er placeret signaturer for udbredelsen af kvartære allejringer, sedimentsletter, foldebjerg, resistensområder og brudbjerg samt vulkanske områder. Som et tredje element er med røde linjer indtegnet klimaregioner efter D. L. Linton, en modifikation af C. Troll's system. Serien med det humane miljø illustrerer befolkningstæthed og byer med brune og gule bundfarver. Her oven i er så med grønt placeret symboler for arealbenyttelsesklasser samt mineralske forekomster. Hensigten med disse kortserier har naturligvis været at gengive de vigtigste af de hinanden afhængige eller indbyrdes relevante fænomener. Men kun meget skarptseende får det fulde udbytte

af de redaktionelle anstrengelser, hvor prisværdige de end er: Her er en lup en god hjælp. I gengivelsen af navnene er princippet fra det økonomiske atlas videreført, idet man bringer de nationale navneformer for byer, floder og bjerge, mens anglicerede former fortsat er brugt for lande, øer og have (Spain, Sicily, Black Sea). De topografiske kort er holdt i de sædvanlige douche og derfor lidt kedelige nuancer, og meterskalaen er nu eneherskende. Læsningen af disse kort er som altid hos Oxford Atlas særdeles let. Det kan måske lyde paradoksalt, at den tematiske kortserie efter anmelderens mening er den mest værdifulde del af værket, selv om man ikke skal se bort fra de muligheder, som miljøkortene indeholder.

Viggo Hansen

Terry G. Jordan: The European Culture Area.

A Systematic Geography. Harper & Row Ltd., London m.fl. st. 1973. 381 s. 143 ill. 18×26 cm. 44,50 DM.

Almindeligvis er lærebøger i Europas geografi bygget op over den samme læst, hvor man begynder med en almindelig indledning og fortsætter i regionale afsnit, grupperet omkring Nord-, Vest-, Syd- og Østeuropa. Men Jordans bog bryder på en befriende måde med denne tradition og giver i stedet for en systematisk behandling af vor verdensdel. Han indleder med en række betragtninger, hvis essens er, at Europa er en kulturel enhed snarere end en fysisk, at Europas særlige karakter snarere skal søges i det kulturelle miljø end i det fysiske, og at Europa må ses som en kultur, karakteriseret ved fælles opfattelse, adfærdsmønstre og livsform, herunder fælles ideologi, teknologi, sociale institutioner og materiel arv. På denne baggrund er de følgende 11 kapitler bygget op, begyndende med den fysiske ramme og interaktionen mellem menneske og miljø og fortsættende med befolkning, race, sprog, religion, politisk geografi, hvorefter landbrug, rural bebyggelse, industrigeografi, bygeografi og transportgeografi fuldender billedet. En hovedlinje i behandlingen af de enkelte kapitler er påpegningen af udviklingsforløbet og den historiske arv, men rundt omkring i teksten finder forf. lejlighed til at beskæftige sig med geografiske modeller og teoridannelser (Christaller,

von Thünen, Weber m.fl.), som han giver nyt liv. Man må indrømme forf. en meget stor belæsthed og et godt overblik, ligesom sproget er vel røgtet. Naturligvis vil en specialist altid kunne finde indvendinger i det enkelte kapitel, men det må også indrømmes, at opgaven at skildre Europas kulturgeografi og -historie på en faglig forsvarlig måde er lykkedes, og det er en berigelse for geografien at have fået en anderledes bog om vor del af verden.

Viggo Hansen

Jan O. M. Broek & John W. Webb:

A Geography of Mankind.

2. ed. McGraw-Hill, New York, Düsseldorf m.fl. st. 1973. 571 s., talr. ill. 21×24 cm. 49,20 DM.

En systematisk ordnet kulturgeografi i 5 dele: Introduction (civilisationens historie), Cultural Diversity (race, sprog, religion, politisk geografi, kulturkredse), Pattern of Livelihood (landbrug, industri og økonomisk udvikling), Settlements (rural og urban bebyggelse), Population Change (vækst, migrationer, forurening og økologi). Undervisningen i geografi på det gymnasiale niveau kan givetvis pille adskilligt anvendeligt stof ud af denne lærebog som f.eks. kapitel 14 (Economic Development) og hele 5. del (Population Change), der er en delvis fornyelse fra 1. udgave.

Viggo Hansen

Peter Ambrose: Analytical human geography.

(Concepts in geography, 2). Longman Group Ltd., London 1969. 297 s. ill. 14×21,5 cm. 2,20 £.

Det er mer eller mindre de sidste 10 års resultater inden for den kvantitative geografi, sådan som den har udviklet sig i USA, der udsendes her som kommenterede genoptryk af kendte geografers forskning. Disse, ialt 14 bidrag, er derefter grupperet i 6 sektioner eller storkapitler, der hver indledes med en introduktion af Peter Ambrose. Denne har også forfattet et meget læseværdigt indledningskapitel, der skildrer den nyere udvikling inden for den geografiske forskning. De emnegrupper, der lægges frem, bærer overskrifter som: The methodological foundations of change, Some techniques of measurement, Central place theory, Perceptions

of space, distance and the environment og Some predictive models.

Ved at satse på den amerikanske forskning i det omfang, det her er sket, og det gælder også litteraturhenvisningerne, har Peter Ambrose's bog fået en noget retrospektiv karakter og kan meget vel komme til at underbygge den kritik, der fra forskellig side har rejst sig mod en ensidig fremhævelse af den amerikanske skole. Der er trods alt også ydet en indsats fra europæisk side.

Viggo Hansen

N. J. G. Pounds: An Historical Geography of Europe 450 BC-AD 1330.

Cambridge University Press, London 1973. 433 tekstsider + 24 sider noter samt register, 67 kort og diagrammer. 15×23 cm. 8,20 £.

Få forstår som Norman J. G. Pounds at kombinere historie med geografi til en enhed i tid og rum. Det er 5 højdepunkter i Europas økonomi og historie, der her skildres: Midten af det 5. årh. f.Kr., det 2. årh. e.Kr., begyndelsen af det 9. årh., tiden omkring 1100 og endelig starten af det 14. årh. indtil den Sorte Død. Valget af disse 5 perioder falder sammen med, at netop disse er særdeles veldokumenterede via arkæologiske og historiske kilder. Alle 5 kapitler er bygget over det samme skema: Politisk geografi, befolkning, bebyggelse, landbrug, industri og handel og samfærdsel. Det træder klart frem, at forf. nødigt indlader sig på spekulationer, men foretrækker at fremlægge kendsgerninger, som de fremgår af historiske dokumenter, og hans kendskab til disse stikker meget dybt, hvad det omfattende noteapparat bærer vidnesbyrd om. På denne baggrund kan det næppe heller betegnes som en skævhed i fremstillingen, når det Europa, der ligger ø. f. Rhinen-Ems, d.v.s. Tyskland, Østeuropa og Skandinavien, fører en noget upåagtet tilværelse i denne behandling. Det dokumentariske materiale er nu engang langt mere omfattende for Syd- og Vesteuropa med de 2 politisk-økonomiske poler Flandern og Norditalien. Her flyder kilderne rigeligere som en afspjeling af den langt større politiske og økonomiske aktivitet (her) end andre steder i Europa. Norman J. G. Pounds' nyeste bidrag til forståelsen af 5 vigtige perioder i Europas kulturhistorie appellerer formentlig især til historikere, for hvem den holistiske opfattelse af hi-